

7-10 Οκτωβρίου 2010

Πολιτισμός και περιβάλλον 2010

Φωνές νερού μυριάδες

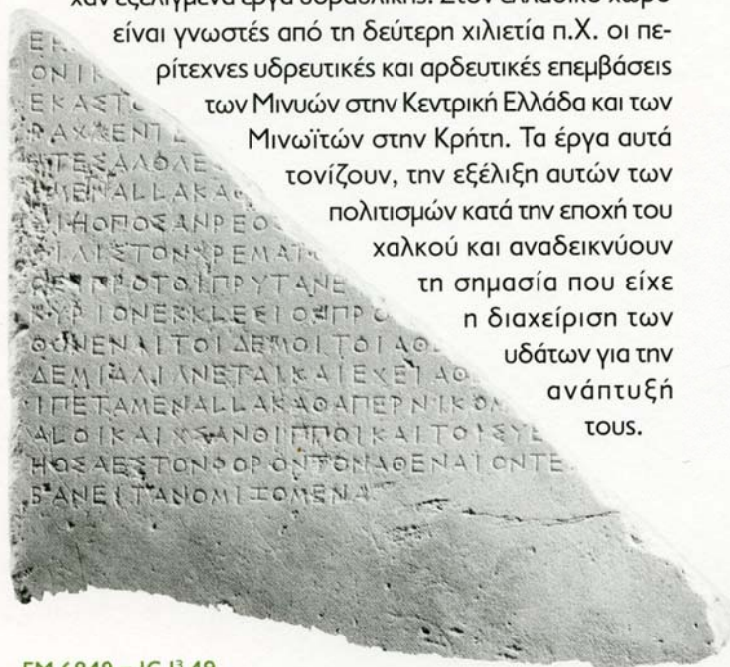

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

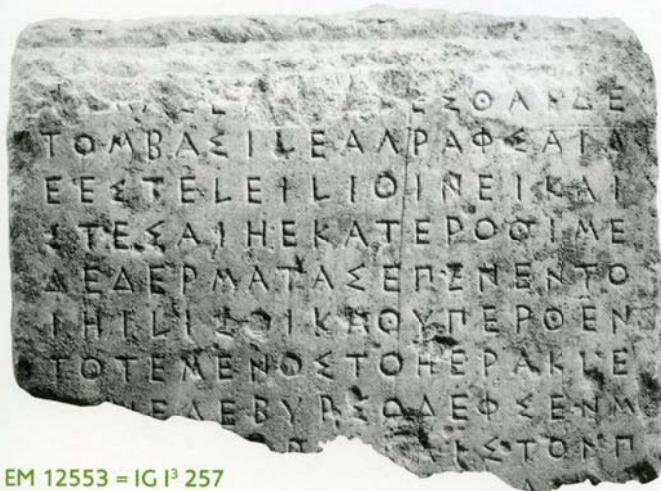
Η διαχείριση των υδάτων ως παράγοντας ανάπτυξης του πολιτισμού

Η συλλογή και διαχείριση των υδάτων υπήρξε θέμα κεφαλαιώδους σημασίας κατά την αρχαιότητα. Η επιλογή ενός τόπου για εγκατάσταση είχε σχεδόν πάντοτε σχέση με την άμεση πρόσβαση στο νερό. Το κλίμα της Μεσογείου γρήγορα οδήγησε στην επινόηση τρόπων για την αποθήκευση του νερού ιδιαίτερα κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Οι στέρνες περισυλλογής του βρόχινου νερού ήταν μια πρώτη αξιόπιστη λύση κατά τη διάρκεια των δύσκολων άνυδρων μηνών. Παράλληλα η προσπάθεια εντοπισμού νερού από τον υπόγειο υδάτινο ορίζοντα ανέπτυξε την τεχνολογία ανόρυξης πηγαδιών, ως καλύτερη λύση που δεν είχε άμεση εξάρτηση από τον όγκο της βροχόπτωσης. Οι δυνατότητες μεταφοράς του ύδατος ήταν περιορισμένες και χρειάστηκαν πολλές γενεές ώστε να αποκτηθεί η πείρα για σύνθετα έργα υδραυλικής τα οποία θα πήγαιναν το νερό στις πόλεις.

Ήδη από την τρίτη χιλιετία π. Χ. στη Μεσοποταμία υπήρχαν εξελιγμένα έργα υδραυλικής. Στον ελλαδικό χώρο είναι γνωστές από τη δεύτερη χιλιετία π.Χ. οι περίτεχνες υδρευτικές και αρδευτικές επεμβάσεις των Μινυών στην Κεντρική Ελλάδα και των Μινωϊτών στην Κρήτη. Τα έργα αυτά τονίζουν, την εξέλιξη αυτών των πολιτισμών κατά την εποχή του χαλκού και αναδεικνύουν τη σημασία που είχε η διαχείριση των υδάτων για την ανάπτυξή τους.

EM 6849 = IG I³ 49
Το επονομαζόμενο ψήφισμα
της κρήνης

EM 12553 = IG I³ 257

Νόμος για το ιερό του Ηρακλέους
στο Κυνόσαργες

Στις αρχαίες ελληνικές πόλεις των ιστορικών χρόνων νερό άφθονο και καλής ποιότητας υπήρχε μόνον σε δημόσιους χώρους (στην αγορά της πόλης, σε λουτρά κλπ). Οι κάτοικοι ήταν αναγκασμένοι να το μεταφέρουν στα σπίτια από δημόσιες κρήνες. Αρχικά η κατασκευή υδραγωγείων ήταν σχετικά περιορισμένη και κάθε πόλη προσπαθούσε να περιλάβει εντός των τειχών της μία πηγή για να είναι εξασφαλισμένη η παροχή του ύδατος σε περίπτωση πολιορκίας. Φυσικά δεν έλειψαν και μεγάλες υδρευτικές επεμβάσεις, όπως για παράδειγμα το υδραγωγείο του Ευπαλίνου στη Σάμο.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας μεταφοράς του νερού με ανοιχτούς αγωγούς αρχικά και με σωλήνες (πήλινους συνήθως) αργότερα, έδωσε μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη των πόλεων. Τα έργα που σχετίζονταν με την ύδρευση είχαν συλλογικό και δημόσιο χαρακτήρα δεδομένου ότι σχετίζονταν άμεσα με την επιβίωση της πόλης. Σταδιακά η διαχείριση των υδάτων άρχισε να γίνεται περισσότερο ορθολογική και να τίθενται κανόνες στην διανομή τους, τόσο στο εσωτερικό των πόλεων, όσο και στην ύπαιθρο (για αρδευτικούς λόγους). Οι πόλεις προσπαθούσαν να χρησιμοποιούν παραπληρωματικά όλες τις πηγές ποσίμου ύδατος (στέρνες, πηγάδια, τρεχούμενο νερό), ώστε να είναι δυνατό να αντιμετωπίζουν όλες τις δύσκολες καταστάσεις λειψυδρίας.

Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους η εξέλιξη της μηχανικής επέτρεψε την κατασκευή πολύπλοκων υδρευτικών έργων. Δόθηκαν νέες κατασκευαστικές λύσεις σε προβλήματα που παλαιότερα ήταν ανυπέβλητα. Το ανάγλυφο του εδάφους δεν αποτελούσε πλέον αποτρεπτικό εμπόδιο. Μεγάλες ή μικρές υδατογέφυρες και σήραγγες ξεπερνούσαν τα όποια φυσικά εμπόδια μεταφέροντας το νερό από μακρινές πηγές ή ποτάμια. Πολλές πόλεις απόκτησαν υδραγωγεία και πολύπλοκα εσωτερικά δίκτυα μεταφοράς του ύδατος σε κάθε τμήμα τους. Έτσι εφόσον υπήρχε η οικονομική δυνατότητα, κάθε πολίτης μπορούσε να μεταφέρει το νερό στο σπίτι του. Με τον τρόπο αυτό η διαχείριση του συστήματος ύδρευσης κατέληγε να είναι πολύ σύνθετη και ειδικοί αξιωματούχοι αναλάμβαναν τη διοίκησή της.

Είναι φανερό ότι η ιστορία της διαχείρισης των υδάτων και η ανάπτυξη του πολιτισμού ακολουθούν παράλληλη πορεία, αφού το νερό αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα για την εκτέλεση πλείστων εργασιών πέρα από την αυταπόδεικτη αξία του για την επιβίωση του ανθρώπου. Δεν είναι τυχαία άλλωστε η θρησκευτική σημασία που περιβάλλει το νερό καθ' όλη τη διάρκεια της Ιστορίας του ανθρώπου και ιδιαίτερα στην αρχαιότητα. Από την ελληνική μυθολογία μέχρι τις μέρες μας το νερό παίζει σημαντικό ρόλο στις θρησκευτικές τελετές. Υπάρχουν θεότητες που συνδέονται άμεσα με το νερό, όπως οι Νύμφες, καθώς και δοξασίες που ως κεντρικό θέμα έχουν την θαυματουργή δράση του νερού, ως γονιμοποιού στοιχείου για τη φύση και τον άνθρωπο.

Η Ιστορία, σε μικρότερη ή μεγαλύτερη κλίμακα, έχει να επιδείξει μέχρι σήμερα αρκετές συγκρούσεις για τον έλεγχο των υδάτων. Οι πολίτες της κλασικής Αθήνας μας δίνουν ένα παράδειγμα πώς σε μικρή κλίμακα τίθενται κανόνες στη διαχείριση του ύψιστου αυτού αγαθού.

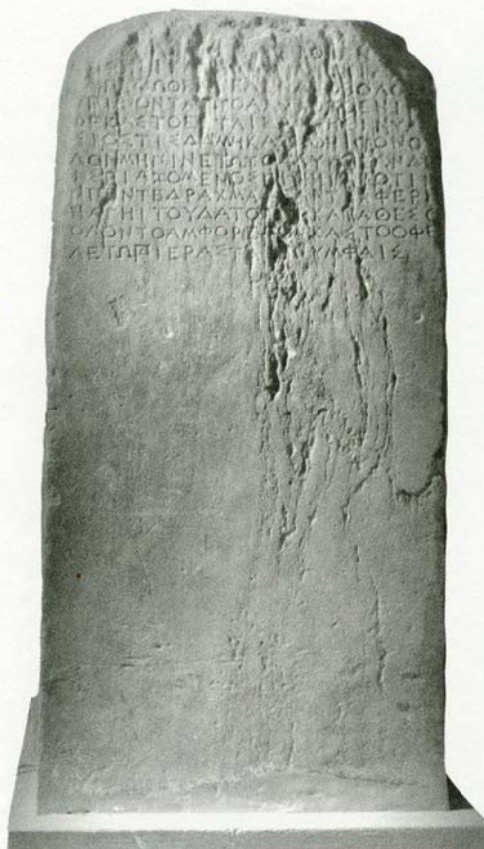
Το επονομαζόμενο ψήφισμα της κρήνης (EM 6849 = IG I³ 49), το οποίο χρονολογείται γύρω στο 432/1 π.Χ., σχετίζεται με τη βελτίωση του συστήματος ύδρευσης των Αθηνών ή την κατασκευή - επισκευή των κρηνών της πόλης. Προκύπτει ότι στη διαδικασία αυτή είχε εμπλακεί η οικογένεια του Περικλή, αφού, εκτός του ονόματός του, αναφέρονται και τα ονόματα των γιών του, Παράλου και Ξανθίππου. Το ψήφισμα συνδέεται με το οικοδομικό πρό-

γραμμα του Περικλή πριν το ξέσπασμα του Πελοποννησιακού πολέμου.

Από τον ιερό νόμο που σχετίζεται με το ιερό του Ηρακλέους στο Κυνόσαργες (EM 12553 = IG I³ 257), το οποίο χρονολογείται το 440 – 430 π.Χ. σώζεται ένα πολύ μικρό τμήμα του. Στο απόσπασμα αυτό απαγορεύονται οι εργασίες που έχουν σχέση με τη βυρσοδεψία κοντά στο ιερό.

Τέλος ο ιερός νόμος για το φρέαρ (πηγάδι) του Αλυκού (EM 13181 = IG I³ 256) θέτει κανόνες για τη χρήση του φρέατος στην σημερινή περιοχή της Λουμπάρδας (αρχαίος Δήμος των Λαμπτρών). Όλοι πρέπει να πληρώνουν τον οβολό τους για τη χρήση του πολύτιμου αγαθού που λέγεται νερό και σε περίπτωση παραβιάσεων ορίζονται τα πρόστιμα που θα καταβάλουν οι παραβάτες.

EM 13181 = IG I³ 256
Ιερός νόμος για το
φρέαρ του Αλυκού

φανές νερού
μυριάδες

περιβάλλον
& πολιτισμός

Το Επιγραφικό Μουσείο ιδρύθηκε το 1886 με σκοπό την προστασία, διατήρηση, μελέτη και έκθεση των αρχαίων επιγραφών σε λίθο. Είναι το μεγαλύτερο στο είδος του παγκοσμίως και διαθέτει σήμερα 13.536 επιγραφές. Από αυτές οι περισσότερες προέρχονται από την Αθήνα και την Αττική, ενώ υπάρχουν επίσης αρκετές επιγραφές από την υπόλοιπη Ελλάδα.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Τοσίτσα 1, 106 82 Αθήνα

Τηλ.: 210 8847575, 210 8847577